

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

ระบบการออมกับหลักพุทธเศรษฐศาสตร์ Savings system and Buddhist principles

สุภาวีย์ นิธิปัญญวงศ์

ธงชัย สิงอุดม

ศตวรรษ สงกาพันธ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

บทคัดย่อ

การออมเป็นการสะสมเงินในส่วนที่ตนเอง สามารถนำไปใช้จ่ายได้ในปัจจุบัน เพื่อเก็บไว้ใช้ในอนาคต หรือการนำรายได้ ที่เหลือจากการหักรายจ่าย หรือจากการบริโภคในชีวิตประจำวัน โดยใช้อย่างประหยัด มัธยัสถ์ และมีความคุ้มค่า เนื้อหาสาระที่สัมพันธ์กันระหว่างการออม และหลักพุทธธรรม ที่เอื้ออำนวยต่อการออม ในสารดังกล่าวนี้ มีเป้าหมายประสงค์ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง ให้มีความระมัดระวังในการใช้จ่ายใช้สอย หลีกเลี่ยงการใช้จ่ายสินค้าฟุ่มเฟือย เพราะว่า การออมเงิน มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการรักษาเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะการออมส่วนบุคคล ที่ส่งผลถึงความมั่นคงของครัวเรือน และการออมภาคครัวเรือน ก็ส่งผลต่อเงินออม เงินลงทุน และเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจระดับมหภาคได้อีกทางหนึ่งอีกด้วย ดังนั้น การออมจึงต้องอาศัยแรงจูงใจ และต้องมีหลักธรรมในการที่จะต้องนำไปปฏิบัติ เพื่อให้สอดคล้องกับการออม อันจะส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการออมสัมฤทธิ์ผลได้อย่างยั่งยืน และมั่นคงมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : การออม, พุทธเศรษฐศาสตร์

Abstract

Savings is giving up money on your own part. Can be used to pay at present to keep for future use or bringing in income remaining from deducting expenses or from everyday consumption By using it economically, frugally and with value. Content related to saving and Buddhist principles that facilitates savings In this matter The goal is to change one's own behavior. Be careful when shopping Avoid spending on luxury

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

items because saving money is extremely important to maintaining the stability of the country's economic system. Especially personal savings that affects the stability of the household and household savings It also affects savings, investments, and the stability of the macroeconomic system in another Therefore, saving requires motivation. And there must be moral principles that must be put into practice. To be consistent with savings This will result in success in saving and achieving sustainable results. And more

Keywords : Saving, Buddhist Economics

บทนำ

การออมเป็นปัจจัยสำคัญต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจจากฐาน และเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดการลงทุนพัฒนาเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก เนื่องจากการช่วยสนับสนุนการลงทุนของประเทศ และการจ้างงาน และสร้างเสริมความมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และลดผลกระทบจากความผันผวนทางเศรษฐกิจ เนื่องจากการออมในระดับสูง จะทำให้การลงทุนในระดับประเทศ ไม่จำเป็นต้องอาศัยเงินทุนจากต่างประเทศ ดังนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจในระดับประเทศนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการเจริญเติบโตให้เป็นที่น่าพอใจนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยเงินทุนเป็นจำนวนมาก และแนวทางการสะสมเงินทุนนั้น ต้องอาศัยจากแหล่งเงินทุน 2 แห่ง แห่งแรกคือ เงินออมภายในประเทศ ได้แก่ การออมภาคเอกชน และภาครัฐ แห่งสองคือ เงินทุนจากต่างประเทศ ได้แก่ เงินกู้ เงินช่วยเหลือ และเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ

ดังนั้น การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการออมของประชาชน ให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจในยุคปัจจุบันจึงเป็นสิ่งสำคัญ เช่น การออมในระดับครัวเรือน เพราะเป็นเครื่องชี้ถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประชาชนโดยรวม เพราะการออมของบุคคลในครัวเรือน จะแสดงถึงผลทางเศรษฐกิจที่ประชาชนได้รับ จากความสามารถในการจัดการทางการเงิน ส่วนการออมภาคธุรกิจแสดงถึงศักยภาพความสามารถ หรือเหตุของการทำกำไร จากความสามารถในการจัดการทางการเงินเช่นเดียวกัน และการออมของภาครัฐ แสดงถึงศักยภาพของการบริการ และบริหารการเงินที่รัฐบาลจะให้กับประชาชนได้ กล่าวได้ว่า การออมในครัวเรือน จึงมีความสำคัญโดยตรงกับประชาชน ที่จำเป็นต้องให้ความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งครัวเรือนในชุมชนในแต่ละจังหวัด

ระบบการออม

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

ระบบการออมจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นมีรายได้ มากกว่าการจ่ายของเขา วิธีที่จะเพิ่มเงินออมให้แก่บุคคล อาจทำได้โดย พยายามหาทางเพิ่มรายได้ให้มากขึ้น ด้วยการทำงานมากขึ้น โดยการใช้เวลาว่างในการหารายได้พิเศษ หรือการปรับปรุงงานที่ทำอยู่ ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้มีรายได้สูงขึ้น แนวคิดเกี่ยวกับการออมมีหลักการที่สำคัญดังนี้

2.1 ความหมายการออม

การออมเป็นการสละเงินในส่วนที่สามารถนำไปใช้จ่ายได้ในปัจจุบัน เพื่อต้องการเก็บไว้ใช้ในอนาคต หรือเป็นการนำรายได้ที่เหลือจากการหักรายจ่าย จากการบริโภคในชีวิตประจำวัน อย่างประหยัด มัธยัสถ์ และคุ้มค่า ความหมายการออม นักวิชาการ และนักวิจัย ได้ให้ทรรศนะที่มีความสอดคล้องกันก็คือ (สุภาวดี เจริญทรัพย์ (2527) กล่าวว่า เงินออมเป็นส่วนหนึ่งของเงินรายได้ ที่เหลือหลังจากหักด้วยค่าใช้จ่าย หรือเงินออม จึงได้มาจากรายได้ และที่เหลือจากค่าใช้จ่าย ; (สุจิตรา บัวใบ (2527) กล่าวว่า การออม คือ จำนวนรายได้ที่ยังไม่ได้ใช้ไปในการซื้อสินค้า และบริการเพื่ออุปโภคบริโภคในระยะเวลาหนึ่ง หรือหมายถึงส่วนแตกต่างระหว่างรายได้ และรายจ่ายที่ใช้ในการอุปโภค และบริโภค ; (วิไลลักษณ์ ไทยอุตสาห์ และคณะ (2530) กล่าวว่า การออมเป็นรายได้ส่วนที่สามารถใช้จ่ายได้จริง แต่ไม่ได้จ่ายออกไป เพื่อการบริโภคในปัจจุบัน โดยรายได้ส่วนนี้ ได้มีการเก็บออมไว้ในหลายลักษณะ เช่น เก็บออมไว้เป็นทรัพย์สินทางการเงิน โดยการเก็บออมไว้ที่สถาบันการออม หรือเงินฝากประเภทต่างๆ และเก็บออมไว้ในรูปเครื่องมือทางการเงิน หรือเงินสด หุนทุน หุนกู้ พันธบัตรตัวเงิน และเก็บออมไว้ในรูปทรัพย์สินที่แท้จริง หรือทรัพย์สินถาวร หรือที่ดิน ที่พักอาศัย เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ อัญมณี เป็นต้น

ข้อคิดเห็น : การที่บุคคลคิดจะออมทรัพย์ได้นั้น อาจมีวัตถุประสงค์เพื่อไว้ใช้ในการบริโภค ในยามสูงอายุ หรือเมื่อไม่มีรายได้จากการทำงาน กล่าวคือ ระดับการบริโภคของครัวเรือน ไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับรายได้ ในงวดเวลาปัจจุบันเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับรายได้ ที่เขานั้นคาดว่าจะได้รับในอนาคตอีกด้วย ดังนั้น การออมในส่วนของบุคคล ถ้าบุคคลใช้จ่ายรายได้ของเขา ไปในการบริโภค หรือน้อยกว่ารายได้ที่ได้รับ รายได้ส่วนที่เหลือจากการใช้จ่าย เรียกว่า การออม หรือเงินออมนั่นเอง

2.2 ลักษณะการออม

การตัดสินใจในการออม ส่วนหนึ่งเป็นเรื่องของอัตราดอกเบี้ย ซึ่งจะเป็นสิ่งแรงจูงใจให้เกิดการออม อัตราดอกเบี้ยช่วยส่งเสริมการออมได้ แต่ก็ขึ้นอยู่กับทิศทางของอัตราดอกเบี้ยต่ำ การเลือก

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”

“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

ออมก็จะลดน้อยลง โดยสามารถนำเอาอัตราดอกเบี้ย มาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการตัดสินใจ ในการเลือกลักษณะการออม ลักษณะการออมในทรรศนะของนักวิจัย โดย (สุชาติา สะวะพรหม (2558 : 20) กล่าวว่า ลักษณะการออมนั้น สามารถจำแนกได้หลายประเภท โดยแต่ละประเภทย่อม จะมีข้อกำหนด หรือเงื่อนไขที่แตกต่างกันไป ลักษณะการออมจึงมีหลากหลายลักษณะในการออม เพื่อใช้ ประกอบการตัดสินใจ ลักษณะการออมเงิน จึงมีหลากหลายทรรศนะซึ่งได้ปรากฏให้เห็นดังนี้

1) การออมเงินกับสถาบันการเงิน : ซึ่งรวมถึงธนาคารพาณิชย์ ธนาคารออมสิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร บริษัทเงินทุน และบริษัท เงินทุนหลักทรัพย์ บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ และบริษัทประกันชีวิต เฉพาะประเภทเงินสำรองประกันภัย ในระยะที่ผ่านมาประชาชน และสถาบันไม่แสวงหากำไรฝากออมเป็นส่วนใหญ่ ประชาชนนิยมนำเงิน ไปฝากธนาคารพาณิชย์ รองลงมาคือเป็นการฝากเงินไว้กับธนาคารออมสิน และการซื้อสลากออมสิน

2) การออมกับธุรกิจประกันชีวิต และประกันภัย : การประกันชีวิต ถือเป็นการออม กึ่งบังคับ ที่จะช่วยคุ้มครอง หรือบรรเทาความเดือดร้อนในยามจำเป็น พบว่าประชาชนให้ความสำคัญ กับการทำประกันชีวิตมากขึ้น ทั้งประเภทสามัญ ประเภทอุตสาหกรรม โดยรูปแบบการประกันชีวิต ที่ถือเป็นการออม คือ การประกันชีวิตแบบตลอดชีพ แบบสะสมทรัพย์ และแบบเงินได้ประจำรายปี โดยรูปแบบที่เหมาะสมกับผู้ที่ต้องการมีรายได้ภายหลังเกษียณอายุ หรือผู้ต้องการสร้างเงินบำนาญไว้ ในยามชราอย่างสม่ำเสมอ คือ การประกันแบบเงินได้ประจำรายปี (Annuity Life Insurance) ซึ่งเป็นการประกันชีวิตที่บริษัทประกันชีวิต จะจ่ายเงินจำนวนหนึ่งเท่ากันอย่างสม่ำเสมอ ให้แก่ผู้เอา ประกันภัย ทุกเดือนนับแต่เกษียณอายุ นอกจากนี้ ยังมีการประกันอุบัติเหตุ และการประกันสุขภาพ

3) การออมกับสถาบันการเงินในชุมชน : ประกอบด้วย กลุ่มออมทรัพย์ หรือกลุ่ม สัจจะออมทรัพย์แบบครบวงจร เป็นรูปแบบการระดมทุนด้วยการออม เพื่อช่วยเหลือกันเองภายใน ชุมชนที่ครอบคลุม และให้หลักประกันแก่สมาชิกตั้งแต่เกิดจนเสียชีวิต โดยมีสมาชิกเป็นเจ้าของ และ ผู้ให้บริการ โดยมีระบบวิธีคิดคล้ายกับธนาคารพาณิชย์ แต่มีลักษณะเด่นกว่า คือ เป็นระบบ ที่ ผสมผสานการแก้ปัญหาของชุมชน โดยให้มีการออมเงินไว้กับกลุ่มเดือนละครั้ง แล้วนำเงินออมที่ได้ ไปปล่อยให้สมาชิกกู้ยืม เมื่อถึงสิ้นปี นำผลกำไรมาแบ่งส่วน เพื่อปันผลคืนแก่สมาชิก และนำมาจัดตั้ง เป็นกองทุนสวัสดิการช่วยเหลือสมาชิก หรือคนในชุมชน

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

ข้อคิดเห็น : แรงจูงใจของมนุษย์ ที่กระตุ้นให้เกิดการออม และรู้จักจัดสรรเงินออม ให้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตในแต่ละช่วงอายุ แสดงถึงการกำหนดเป้าหมายในการออม ทำให้เป้าหมาย การออม เป็นปัจจัยหนึ่งที่ใช้ประกอบกระบวนการตัดสินใจ ในการเลือกรูปแบบการออม สิ่งสำคัญ ในการออมก็คือ ผลตอบแทน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดการออมทรัพย์ได้เช่นเดียวกัน เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก ถูกใช้เป็นสิ่งจูงใจ เพื่อก่อให้เกิดการขยายตัวของการออมทรัพย์

2.3 เป้าหมายในการออม

การออม คือ การเก็บสะสมเงินที่ละเล็กทีละน้อยให้พอกพูนขึ้น หากเรามีเงินเหลือใช้ เป็นประจำทุกเดือน สิ่งที่เราควรคำนึงถึง คือ เราจะสามารถจัดเก็บเงินให้เหมาะสมได้อย่างไร เพื่อให้ เงินที่มีนั้นงอกเงยเพิ่มขึ้น ซึ่งการออมส่วนใหญ่ มักจะอยู่ในรูปของเงินสด เงินฝากธนาคาร หรือการ ลงทุนในบริษัทเงินทุน โดยการออมเหล่านี้ จะได้รับดอกเบี้ยเป็นผลตอบแทน และเป้าหมายในการ ออม ในทรรศนะของนักวิจัย โดย (ปรารธนา เหล่าคนดี (2558 -10-12) กล่าวว่า การออมในภาค ครุว์เรือน ตามคำจำกัดความของกองบัญชีประชาชาติ คือ รายได้พึงใช้จ่ายของครุว์เรือน (Disposable Income) หักด้วย รายจ่ายของครุว์เรือน (Personal Outlay) โดยภาคครุว์เรือน จะครอบคลุมถึง ครุว์เรือนตามปกติ เอกชนที่มีได้แสวงหากำไร กิจกรรมที่มีโชตินิบุคคล ซึ่งได้แก่ ผู้ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม และผู้ประกอบอาชีพอิสระต่างๆ ส่วนรายได้พึงใช้จ่าย คือ รายได้รวมของครุว์เรือน หักด้วยภาษีเงินได้ และค่าธรรมเนียม และรายจ่ายของครุว์เรือน ประกอบด้วยรายจ่าย เพื่อการ อุปโภคบริโภค รายจ่ายดอกเบี้ย และรายจ่ายโอนไปยังต่างประเทศ สำหรับวัตถุประสงค์ของการออม ในภาคครุว์เรือนนั้น มีหลายประการ แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล โดยภาพรวมแล้วมีดังนี้

1) **เพื่อใช้จ่ายในยามชรา :** เป็นเหตุผลประการสำคัญในการเก็บออมของคนทั่วไป ซึ่งเป็นที่ทราบดีว่าในยามชรา นั้น รายได้จากการทำมาหาเลี้ยงชีพ จะต้องลดลง หรืออาจจะไม่มีเลย จึงจำเป็นต้องมีการเก็บออมไว้ ในขณะที่ตนเองยังมีรายได้ในระดับที่สามารถออมได้

2) **เพื่อไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน :** ยามฉุกเฉิน คือ เวลาที่เกิดเหตุการณ์ไม่คาดฝัน มา ก่อน ซึ่งจะมีคามจำเป็นที่จะต้องใช้จ่ายเงินอย่างกะทันหัน เช่น การประสบอุบัติเหตุ จากการเจ็บไข้ ได้ป่วย ฯลฯ ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่จำเป็น ที่จะต้องมีเงินออมไว้เช่นกัน

3) **เพื่อไว้ใช้จ่ายในการศึกษา :** การเก็บออมไว้เพื่อการศึกษา อาจจะเป็นการศึกษา สำหรับตนเอง หรือสำหรับบุตรหลานก็ได้ โดยที่ผู้วางแผนชีวิตที่ดี จะต้องพยายามเพิ่มพูนความรู้

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567
ความสามารถ ด้วยการพยายามให้มีการศึกษาขั้นสูง ทั้งของตนเอง และบุตรหลาน ดังนั้น การเก็บ
ออมไว้เพื่อการศึกษา จึงมีความจำเป็นต่อคนในยุคปัจจุบัน

4) เพื่อไว้ใช้จ่ายในการซื้อที่อยู่อาศัย : ที่อยู่อาศัยเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ ที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิต สำหรับผู้ที่ยังไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง เมื่อใดที่มีรายได้เหลือ จากการบริโภคที่จำเป็น ก็มีความต้องการที่จะเก็บออมไว้ เพื่อซื้อที่อยู่อาศัย

5) เพื่อซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ : ผู้มีอาชีพที่จำเป็นต้องอาศัยอุปกรณ์บางอย่างในการประกอบอาชีพ เช่น ชาวไร่ ชาวนา ฯลฯ จะต้องพยายามเก็บออมรายได้ อีกส่วนหนึ่ง เพื่อเอาไว้ซื้ออุปกรณ์ที่จำเป็นแก่อาชีพดังกล่าว เพราะอุปกรณ์เหล่านั้น จะทำให้การประกอบอาชีพของตน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6) เพื่อไว้ใช้จ่ายในการซื้อสินค้าถาวร : สินค้าถาวรในยุคปัจจุบันเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการครองชีพ เช่น สิ่งอำนวยความสะดวกในบ้าน รถยนต์ เครื่องเสียง ฯลฯ ซึ่งบุคคลทั่วไป มักปรารถนาจะมีไว้ เพื่อความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต ดังนั้น การเก็บออม เพื่อเหตุผลนี้ จึงมักเกิดขึ้นอยู่เสมอๆ

7) เพื่อให้ได้มาสำหรับหลักประกันบางอย่าง : หลักประกันบางอย่างในที่นี้ ได้แก่ การประกันชีวิต ประกันภัย ประกันอุบัติเหตุ ฯลฯ ซึ่งถ้าบุคคลใดประสบภัยพิบัติ โดยไม่คาดฝัน ในกรณีดังกล่าวข้างต้น หลักประกันเหล่านั้น จะช่วยบรรเทาความเดือดร้อนได้

8) เพื่อหาผลประโยชน์ : ผลประโยชน์ หมายถึง ผลตอบแทนที่จะได้จากการออม เช่น ดอกเบี้ย เงินปันผล ส่วนลด ฯลฯ เหตุผลในการออมตามเป้าหมายนี้ก็คือ ความต้องการผลประโยชน์จากการเก็บออมนั่นเอง และโดยทั่ว ๆ ไป ผู้มีรายได้สูงถึงระดับหนึ่ง สามารถทำการออมเพื่อวัตถุประสงค์นี้ได้

9) เพื่อจัดตั้งธุรกิจ : การประกอบธุรกิจ จะทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ทำธุรกิจดีขึ้น เมื่อผู้ใดมีฐานะที่จะสามารถประกอบธุรกิจได้ ก็ย่อมพยายามที่จะกระทำ โดยปัจจัยที่สำคัญในการประกอบธุรกิจก็คือ เงินทุน ดังนั้น การออมจึงเป็นวิธีหนึ่ง ที่จะได้เงินทุนมาประกอบธุรกิจ

10) เพื่อใช้จ่ายในการซื้อเครื่องประดับ : อาจเป็นเหตุผลในการออมอย่างหนึ่งของผู้มีรสนิยมในการประดับประดาเครื่องแต่งกาย ถ้าเมื่อใดที่อยู่ในฐานะจะออมได้ ผู้มีรสนิยมดังกล่าว จะทำการออมเงินไว้ เพื่อการซื้อเครื่องประดับ เพื่อตอบสนองความต้องการส่วนบุคคลของตนเอง

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

11) เพื่อใช้จ่ายในกิจกรรมทางด้านสังคม : ในระบบสังคมของไทย ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับกิจกรรมทางสังคม เช่น การให้ของขวัญ วันเกิด แต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ ฯลฯ มักจะเกิดขึ้นอยู่เสมอ และในบางครั้ง อาจไม่ได้มีการคาดคะเนมาก่อน ผู้ที่วางแผนการใช้จ่ายงบประมาณในครอบครัวอย่างดี จึงมักกันเงินส่วนหนึ่งไว้ เพื่อกิจกรรมเงินส่วนนี้ ซึ่งสามารถเรียกว่าเป็นเงินออมด้วยเช่นกัน

ข้อคิดเห็น : การออมทรัพย์ของครัวเรือนนั้น มีความสัมพันธ์กับรายได้ ที่สามารถใช้จ่ายใช้สอยได้จริงกับการบริโภคของครัวเรือน เมื่อครัวเรือนได้รับรายได้มาแล้ว เมื่อทำการหักภาษีออก รายได้ดังกล่าว ถือเป็นรายได้ที่ครัวเรือนสามารถนำไปใช้จ่ายใช้สอยได้จริง ครัวเรือนจะจัดสรรรายได้ส่วนนี้ไปใช้เพื่อการบริโภค ส่วนที่เหลือจากการบริโภค จึงค่อยทำการเก็บออมไว้เป็นเงินสะสม การออมถือเป็นส่วนร่วไหลของวงจรการหมุนเวียนของกระแสรายได้ ซึ่งเป็นผลทำให้กระแสรายได้ ช่วงระยะเวลาใดระยะเวลาหนึ่ง มีค่าไม่เท่ากับกระแสรายจ่ายในช่วงเวลานั้นเอง

2.4 การสร้างอุปนิสัยในการออม

การออม (Savings) คือ รายได้เมื่อหักรายจ่ายแล้วจะมีส่วนซึ่งเหลืออยู่ ส่วนของรายได้ที่เหลืออยู่ ซึ่งไม่ได้ถูกใช้สอยออกไป เรียกว่า เงินออม เช่น การลดรายจ่ายลง หรือการรู้จักใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น เพื่อเหมาะสม ก็จะทำให้มีการออมเกิดขึ้นได้เหมือน การสร้างอุปนิสัยในการออม ทัศนะของนักวิจัย โดย (สกลภัส ปลุกจิตรสม (2559 : 11-16) กล่าวว่า การออมจะเกิดขึ้นได้นั้น ก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นมีรายได้มากกว่าการจ่ายของเขา ทางที่จะเพิ่มเงินออมให้แก่บุคคล อาจทำได้โดยการพยายามหาทางเพิ่มรายได้ให้มากขึ้น ด้วยการทำงานมากขึ้น และการสร้างอุปนิสัยในการออมได้สรุปประเด็นไว้ดังนี้

1) ความสำคัญของเงินออม : เงินออมเป็นปัจจัยที่จะทำให้เป้าหมาย ซึ่งบุคคลนั้น กำหนดไว้ในอนาคตบรรลุจุดประสงค์ เช่น กำหนดเป้าหมายไว้ว่า จะต้องมียานยนต์เป็นของตนเอง ในอนาคตให้ได้ เงินออมจะเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดเป้าหมายที่วางไว้เป็นจริงขึ้นมาได้ นอกจากนี้ เงินออม ยังใช้สำหรับแก้ไขปัญหา ความเดือดร้อนทางการเงิน ที่อาจเกิดขึ้นอย่างคาดไม่ถึงของบุคคลได้ด้วย ดังนั้น บุคคลจึงควรมีการออมอย่างสม่ำเสมอในชีวิต

2) สิ่งจูงใจในการออม : การที่คนเรามีเป้าหมายอย่างหนึ่งอย่างใดในอนาคต กำหนดไว้อย่างชัดเจนแน่นอน ก็จะทำให้เกิดความกระตือรือร้น ที่จะเก็บออมมากขึ้น เป้าหมายของแต่ละบุคคลอาจแตกต่างกัน แล้วแต่ความจำเป็น และความต้องการของเขา ยังขึ้นอยู่กับความหวัง และ

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษล้านนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567
ความทะเยอทะยานในชีวิตของเขาด้วย ตัวอย่างเช่น บางคนอยากมีบ้าน และที่ดินเป็นของตัวเอง
อยากจะมีการศึกษาสูง อยากมีชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้น เป้าหมายในการออมจึงแตกต่างกัน ซึ่งจะเป็นสิ่ง
ที่กำหนดให้จำนวนเงินออม และระยะเวลาในการออมแตกต่างกันไป

3) เป้าหมายการออม : บุคคลแต่ละคน ย่อมมีเป้าหมายของการออมที่แตกต่างกัน
แต่มีลักษณะพื้นฐานของจุดประสงค์ ที่ใช้กำหนดเป้าหมายของการออมอยู่ 5 เป้าหมาย ข้อหนึ่งคือ
การป้องกันตัวเองจากความเสียหาย ข้อสองคือ การเตรียมการเรื่องความมั่นคงทางการเงินของตนเอง
และครอบครัว ข้อสามคือ การมีเงินอยู่เพื่อความสะดวกสบายตามมาตรฐาน ข้อสี่คือ การเตรียมการ
สำหรับการมีอิสระทางการเงิน การเกษียณอย่างมีความสุข ข้อสุดท้ายคือ การจัดระบบ และการ
กระจายสินทรัพย์เพื่อความมั่นคง การสร้างสินทรัพย์สินต่างๆ เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับตัวเอง
และครอบครัว เพื่อให้ตกทอดเป็นมรดกแก่ลูกหลาน

4) การสร้างพฤติกรรมการออม : โดยตั้งเป้าหมายการออมว่า จะออมไปเพื่ออะไร
จัดบัญชีรายรับ และรายจ่ายเป็นประจำทุกวัน เพราะเป็นเสมือนกระจก ที่จะช่วยสะท้อนให้เห็นถึง
พฤติกรรมการใช้จ่ายเงิน และทำให้รู้ว่า เงินรั่วไหลกับรายจ่ายไหนที่ไม่จำเป็นบ้าง เลือกใช้สิทธิ
ประโยชน์ทางภาษี ผลิตรักฐานทางการเงินบางประเภท เช่น ประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ ประกันชีวิต
แบบบำนาญ LTF RMF นอกจากจะเป็นการออม และการลงทุนด้วยเงินโดยตรงแล้ว ยังมีสิทธิได้รับ
ค่าลดหย่อนภาษี เป็นเงินที่จะกลับมาเป็นเงินออม หรือเงินลงทุนเพิ่มได้อีก

5) การปฏิบัติเกี่ยวกับการออมที่ดี : การจัดทำงบประมาณการเงิน ทำงบประมาณ
รายได้ รายจ่าย เพื่อจะรู้ว่าเงินเหลือที่จะเก็บออมเท่าไร การกั้นเงิน ก่อนที่จะจ่ายเป็นรายจ่ายออกไป
แล้วนำไปฝากธนาคารทันที รายได้ที่เกิดขึ้นจากเงินออม เช่น ดอกเบี้ยที่ได้รับ ควรนำไปลงทุนต่อทันที
เพื่อให้เงินออมงอกเงยขึ้นไปอีก การเก็บรักษาเงินออมให้ปลอดภัยนั้น เงินออมจากการเก็บเงินไว้
กับตนเอง ย่อมไม่ปลอดภัย และเป็นการสูญเสียรายได้ การเก็บรักษาไว้ในที่ปลอดภัย และมีรายได้
โดยการฝากสถาบันการเงินบางแห่งไว้ เช่น ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารออมสิน สหกรณ์ออมทรัพย์ หรือ
อาจจะเก็บออมในรูปของการซื้อหลักทรัพย์ หรือตราสาร ที่มีความมั่นคง ก่อให้เกิดรายได้ และ
สามารถเปลี่ยนมาเป็นเงินสดได้ง่ายมาถือไว้ เช่น การซื้อพันธบัตรรัฐบาล สลากออมสิน พันธบัตรออม
ทรัพย์ต่างๆ ตัวสัญญา ใช้เงินของบริษัทเงินทุนที่มั่นคง การซื้อหน่วยลงทุน กองทุนรวม หรือซื้อหุ้น
ของบริษัทที่มั่นคงถือไว้

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

6) ปัจจัยสำคัญในการออม : ผลตอบแทนที่ผู้ออมได้รับจากการออม เพราะถ้า ยิ่งผลตอบแทนในการออมเพิ่มมากขึ้นเท่าใด ก็จะเป็นสิ่งดึงดูดใจ ให้บุคคลมีการออมเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น ผู้ที่มีรายได้คงที่แน่นอนเป็นประจำทุกเดือน ในจำนวนที่ไม่สูงมากนัก เช่น ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทเอกชนระดับต่ำ จำนวนเงินออมที่กันไว้ อาจเป็นเพียงจำนวนน้อยตามอัตราส่วนของรายได้ที่มีอยู่ ซึ่งต่างจากจำนวนเงินออมของผู้บริหารระดับสูง ดังนั้น ในระหว่างที่ท่านมีรายได้มากกว่าปกติ หรือในกรณีที่ท่านมีความสามารถหารายได้เพิ่มขึ้นอยู่ จึงควรจะมีการออมไว้เพื่อป้องกัน ปัญหาทางการเงิน อันอาจเกิดขึ้นได้ดังกล่าวแล้ว และความแน่นอนของจำนวนรายได้ ในอนาคตหลังการเกษียณอายุ ท่านในวัยชราหลังเกษียณอายุ หรือภายหลังออกจากงานก่อนกำหนด ดังนั้น ผู้ออมอาจมีการออมลดลง เพื่อกันเงินไว้ใช้จ่ายมากขึ้น โดยไม่ทำให้จำนวนเงินรวมในอนาคตกระทบกระเทือนแต่ประการใด

7) ประโยชน์ของเงินออม : เป็นแหล่งที่มาของรายได้ จากการใช้เงินทำงานแทนบุคคล ด้วยการนำเงินออมไปซื้อหุ้น เพื่อเป็นทุนในการสร้างความเจริญก้าวหน้าในอนาคต ได้แก่ การนำเงินไปเป็นทุนการศึกษา ทุนในการประกอบอาชีพ และเป็นทุนในการซื้อสินทรัพย์ที่มีมูลค่าสูง เช่น ที่พักอาศัย ยานพาหนะ เพื่อเป็นรางวัลให้แก่ชีวิต เช่น การไปท่องเที่ยว หรือซื้อของที่ต้องการ เพื่อเป็นหลักประกันในการกู้ยืมได้ในอนาคต เพื่อช่วยให้เกษียณอย่างเกษม เพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน เช่น เจ็บป่วย อุบัติเหตุ เพื่อเป็นหลักประกันของชีวิต และทรัพย์สิน ได้แก่ การออมในรูปแบบของการประกันชีวิต เพื่อเป็นมรดกให้แก่บุตรหลาน และเพื่อช่วยเหลือ และแบ่งปันสู่สังคม

ข้อคิดเห็น : การสร้างอุปนิสัยในการออม เป็นการสร้างรายได้ส่วนที่เหลือจากการใช้จ่ายเพื่อการบริโภค การออมไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นเงินออมที่อยู่ในบัญชีออมทรัพย์ หรืออยู่ในรูปของทรัพย์สินใดๆ แต่จะเป็นการออมที่เป็นเงินฝาก ในบัญชีกระแสรายวัน หรือเก็บไว้ที่ใดที่หนึ่งก็ได้ เพียงแต่เป็นรายได้ ที่ยังไม่ได้มีการใช้จ่ายเท่านั้น อุปนิสัยในการออมของแต่ละบุคคลนั้น มีเหตุผลที่แตกต่างกันไป ซึ่งเหตุผลหลักที่สำคัญของการออมก็คือ การเก็บไว้เพื่อใช้จ่ายในอนาคต

หลักการออมตามพุทธเศรษฐศาสตร์

พุทธเศรษฐศาสตร์ แยกอธิบายความหมายของคำว่า “พุทธ และเศรษฐศาสตร์” จากนั้น จึงได้ประมวลความหมายเข้าด้วยกัน ซึ่งได้ความหมายว่า วิชาพุทธเศรษฐศาสตร์ เป็นวิชาที่ว่าด้วยการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่จะทำให้ปัจเจกบุคคล และสังคมบรรลุซึ่งศานติสุข จากการมีชีวิตอยู่ใน

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567
โลกของวัตถุ ภายใต้เงื่อนไขของการมีทรัพยากรที่จำกัด (วิรุณสิริ ใจมา, ผศ.ดร., 2552 : 169) ;
หลักการออมตามพุทธเศรษฐศาสตร์ นักวิชาการ และนักวิจัยได้ให้ทรรศนะไว้ดังนี้

3.1 ลักษณะพุทธเศรษฐศาสตร์

พุทธเศรษฐศาสตร์ เป็นศาสตร์สายกลาง หรือเศรษฐศาสตร์มัชฌิมาปฏิบัติ เศรษฐศาสตร์แนวพุทธมุ่งที่ความพอดี หรือความสมดุล เช่น การบริโภค เพื่อสนอง และบำบัดความต้องการ จะทำให้เกิดความพอดี ส่วนเศรษฐศาสตร์ในปัจจุบัน เป็นการบริโภคที่ตอบสนองความต้องการไม่รู้จบ เพราะมีความต้องการไม่จำกัด แต่ทางพุทธศาสนามีหลักของความพอดี มีปัญญาเข้ามาเกี่ยวข้อง ในพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ และทำให้เกิดความพึงพอใจ นักวิชาการด้านศาสนาที่มีความเห็นเกี่ยวกับลักษณะพุทธเศรษฐศาสตร์ โดย (พระพรหมคุณาภรณ์, ป.อ. ปยุตโต (2531 : 46-56) ได้ให้ทรรศนะไว้ว่ามี 2 ประการ คือ

1) เศรษฐศาสตร์มัชฌิมา “การได้คุณภาพชีวิต” : เศรษฐศาสตร์แนวพุทธนี้ จะมีลักษณะเป็นสายกลาง อาจเรียกว่า เศรษฐศาสตร์สายกลาง หรือเศรษฐศาสตร์มัชฌิมา เพราะวาระบอบชีวิตของพุทธศาสนาที่เรียกว่ามรรคนั้น ก็มีชื่ออยู่แล้วว่า มัชฌิมาปฏิบัติ องค์ของมรรคแต่ละข้อเป็นสัมมา เช่น สัมมาอาชีวะ การที่เป็นสมมานั้นก็คือ โดยถูกต้อง โดยถูกต้องก็คือ ทำให้เกิดความพอดี ความเป็นมัชฌิมา หรือสายกลางนั้น ก็คือความพอดี ความพอดี คือ จุดที่คุณภาพชีวิตกับความพึงพอใจมาบรรจบกัน หมายความว่า เป็นการได้รับความพึงพอใจ ด้วยการตอบสนองความต้องการคุณภาพชีวิต ถ้าเป็นการบริโภคในทางเศรษฐศาสตร์ ก็จะหมายถึงการใช้สินค้าและบริการ บำบัดความต้องการ ซึ่งทำให้ได้รับความพึงพอใจสูงสุด แต่ในแบบพุทธ การบริโภค คือ การใช้สินค้าและบริการบำบัดความต้องการ ซึ่งทำให้ได้รับความพึงพอใจ โดยมีคุณภาพชีวิตเกิดขึ้น พอบริโภค ก็จะมองไปถึงคุณภาพชีวิต นั่นก็คือ การบริโภคที่สำเร็จผล ถ้าแค่บริโภคแล้ว เกิดความอรรอย ต้องการความโก้หรู ได้รับความพึงพอใจ ก็จบแค่นี้ ไม่ถือว่าเป็นเศรษฐศาสตร์ชาวพุทธ ฉะนั้น เศรษฐศาสตร์จึงไปสัมพันธ์กับการมีชีวิตของมนุษย์ทั้งหมด ที่จะเป็นอยู่อย่างดี เป็นชีวิตที่ดีงาม ทำสังคมให้มีสันติสุขโดยนัยนี้ ถ้าเศรษฐศาสตร์จะมีความหมายอย่างแท้จริง เศรษฐศาสตร์จะต้องมีส่วนในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ ในการทำให้มนุษย์มีความสามารถที่จะดำรงชีวิตที่ดีงาม มีความสุขร่วมกันได้ดียิ่งขึ้นด้วย มิฉะนั้น เศรษฐศาสตร์จะมีไว้เพื่ออะไร

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

2) เศรษฐศาสตร์มีขมิมา “ไม่เบียดเบียนตน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น” : เป็นหลักสำคัญของพุทธศาสนา ใช้ตัดสินพฤติกรรมมนุษย์ ไม่เฉพาะในการบริโภคเท่านั้น แต่ในทุกกรณีทีเดียวเป็นมีขมิมา ก็คือ ไม่เบียดเบียนตน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น คำว่า ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ในพุทธศาสนานั้นไม่ใช่เฉพาะคนเรามีหลักว่า “อหิสา สพพปาณาน” แปลว่า ไม่เบียดเบียนชีวิตทั้งปวง ซึ่งสมัยนี้ เขาเรียกว่า ecosystems แปลกันว่าระบบนิเวศ เมื่อมองในแง่ของพระพุทธศาสนาอย่างนี้ หลักการทางเศรษฐศาสตร์ ก็เลยมาสัมพันธ์กับเรื่องระบบการดำรงอยู่ของมนุษย์ที่ว่า มีองค์ประกอบ 3 อย่างสัมพันธ์อิงอาศัยกันอยู่ องค์ประกอบ 3 อย่างนี้ คือ “มนุษย์ ธรรมชาติ และสังคม” องค์ประกอบ ทั้งสามในการดำรงอยู่ของมนุษย์นั้น จะต้องประสานเกื้อกูลกัน หมายความว่า องค์ประกอบเหล่านี้ประสานกันด้วย และเกื้อกูลต่อกันด้วย ในการดำรงอยู่ร่วมกัน และก็เดินไปด้วยกัน ฉะนั้น พฤติกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์ จะต้องเป็นไปในทางที่ไม่เบียดเบียนตน คือ ไม่ทำให้เสียคุณภาพชีวิต ของตนเอง แต่ให้เป็นไปในทางที่พัฒนาคุณภาพชีวิต เสริมคุณภาพชีวิตนั้น และไม่เบียดเบียนผู้อื่น คือ ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สังคม และไม่ทำให้เสียคุณภาพของ ecosystems หรือระบบธรรมชาติแวดล้อม เรื่องแทรกเข้ามาในยุคปัจจุบันนี้ก็คือเรื่องเทคโนโลยี ในความหมายของพุทธศาสนา เทคโนโลยี คือ เครื่องมือขยายวิสัยแห่งอินทรีย์ของมนุษย์ ฉะนั้น เมื่อสัมพันธ์กับเทคโนโลยี มนุษย์จะต้องแก้ปัญหานี้โดยพัฒนาเทคโนโลยี ในลักษณะที่ทำให้เกิดการประสาน และเกื้อกูลกัน ภายในระบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบสามอย่าง แห่งการดำรงอยู่ของมนุษย์นั้น และใช้เทคโนโลยี เพื่อประโยชน์เกื้อกูลทั้งแก่ตนเอง และแก่บุคคลอื่น โดยให้เข้าใจว่า ความหมายของพุทธศาสนา ในความหมายที่ว่าเทคโนโลยี คือ เครื่องมือขยายวิสัยแห่งอินทรีย์ของมนุษย์

ข้อคิดเห็น : ลักษณะพุทธเศรษฐศาสตร์ จึงถือได้ว่าเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ผลของมันเป็นฐาน หรือเป็นอุปกรณ์ที่จะช่วยสนับสนุนในการดำเนินชีวิตที่ดีงาม และการพัฒนาดน พัฒนาสังคมของมนุษย์ ฉะนั้น การได้บริโภค หรือความพึงพร้อมในทางเศรษฐกิจ จึงไม่ใช่จุดหมายในตัว แต่มันควรเป็นฐานสำหรับการพัฒนามนุษย์ เป็นฐานที่จะให้มนุษย์ได้คุณภาพชีวิต และได้สิ่งที่มีคุณค่าสูงยิ่งขึ้นไป ดังนั้น พุทธเศรษฐศาสตร์ จึงไปสัมพันธ์กับการมีชีวิตของมนุษย์ทั้งหมด ที่จะเป็นอย่างดี เป็นชีวิตที่ดีงาม และทำสังคมให้มีสันติสุขเกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน

3.2 ทฤษฎีการออกแบบพุทธเศรษฐศาสตร์

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

พุทธเศรษฐศาสตร์ จะเน้นการกินแบบพอดี และการอยู่แบบพอดี ไม่ใช่กินดี อยู่ดี และเน้นความสามารถในการพึ่งพาตนเอง (Self – reliance) เป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพึ่งตนเองทางปัญญา เพราะไม่มีผู้ใดมาช่วยให้เรามีปัญญาได้ นอกจากตัวของเราเอง การประยุกต์ทฤษฎี พุทธเศรษฐศาสตร์ ในทฤษฎีของนักวิชาการ โดย (อภิชัย พันธเสน, ศ.ดร. (2547 : 462-471) กล่าวว่า พุทธเศรษฐศาสตร์ มีพื้นฐานของหลักความเข้าใจมนุษย์ในแบบพุทธ และมีความเข้าใจที่มีความใกล้เคียงกับธรรมชาติที่แท้จริงของมนุษย์มากที่สุด การประยุกต์ทฤษฎีของพุทธเศรษฐศาสตร์ ที่เป็นปัจจัยของเศรษฐศาสตร์ และแนวคิดที่สำคัญแบบพุทธ มี 3 ข้อ คือ

1) ทฤษฎีการใช้เวลา (time – use theory) : เวลาถือได้ว่าเป็นโภคทรัพย์ในทางเศรษฐศาสตร์ เนื่องจากทุกคนสามารถจะเอาเวลาไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตัวเอง ภายใต้อุปสรรคจำกัดของความรู้ ความสามารถของแต่ละบุคคล การที่แต่ละคนจะใช้เวลาไปในลักษณะใด ย่อมขึ้นอยู่กับความพอใจที่จะเลือก (preference) การที่จะใช้เวลาในการกาลนั้นๆ แต่เนื่องจากกระแสความคิดเรื่องเงิน และผลิตภาพ มีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นในสังคมทุนนิยม และบริโภคนิยม มีการใช้เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน รวมทั้งการใช้เงินเพื่อการลงทุน และเป็นสินค้าเก็งกำไร ถ้าจะใช้พุทธเศรษฐศาสตร์ เงินจะทำหน้าที่เป็นตัวกระตุ้นความโลภ ให้มีความรุนแรงมากขึ้น ในภาวะเช่นนี้มีแนวโน้มที่จะใช้เงินเป็นหน่วยในการคำนวณ การใช้เวลาให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด เช่น ถ้าหากไปทำงานในตลาด ที่มีการจ่ายค่าตอบแทนเป็นเงิน ก็จะต้องคำนวณว่า ทำงานประเภทไหน อย่างไร จึงจะได้เงินมากที่สุดในระยะเวลาเท่ากัน หรือหากไม่ได้ทำงานที่ได้รับค่าตอบแทนเป็นเงิน ก็จะกลับมาคิดว่าถ้าหากทำงานบ้านเอง เพราะมีเวลาว่าง และไม่มีโอกาสไปหาเงินด้วยวิธีอื่น จะคุ้มกันไหม หรือใช้เวลาไปทำงานอย่างอื่นที่มีค่าตอบแทนสูงกว่า

2) ทฤษฎีว่าด้วยการประหยัด (theory of economy) : ความคิดในเรื่องนี้นั้นเป็นเรื่องเดียวกันกับประสิทธิภาพในการบริโภค หรือประสิทธิภาพในการผลิต เพราะความหมายดังกล่าว เป็นเรื่องของพุทธเศรษฐศาสตร์ หรือเรื่องเดียวกัน ในขณะเดียวกัน ก็เป็นการแสวงหาจุดยืนของการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด ให้ได้ประโยชน์สูงสุด ซึ่งเป็นการสะท้อนความเข้าใจของมนุษย์ กับการใช้ทรัพยากรในลักษณะที่เป็นการถนอมการใช้ทรัพยากรให้มากที่สุด ซึ่งเป็นจุดยืนเกี่ยวกับการดำรงอยู่ร่วมกันของสรรพสิ่งทั้งหลายในโลกนี้ ในลักษณะที่ยั่งยืนอีกด้วย การประหยัด คือ การอดออมในแบบตะวันตก ซึ่งถือได้ว่า การอดออมในปัจจุบัน ก็เพื่อประโยชน์ของการใช้ที่มากกว่าในอนาคต เป็นการ

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก” “Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

เพิ่มโอกาสในการใช้ทรัพยากร แก่ผู้ที่ด้อยโอกาส เป็นความหมายของการมีประโยชน์ส่วนตน (self-interest) แฝงอยู่ ขณะที่ประสิทธิภาพในการบริโภคนั้น เป็นการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า โดยผู้ใช้ก็มีความสุขกับการกระทำเช่นนั้น อีกทั้งไม่ได้หวังผลของการมีโอกาสบริโภคเพิ่มขึ้นในอนาคต

3) ทฤษฎีที่ว่าด้วยการหาความสุข หรือเกิดความพอใจจากการทำงาน (theory of work satisfaction) : ทฤษฎีนี้มาจากคำสอนของพระพุทธศาสนา (พระธรรมโกศาจารย์) เป็นหลัก โดยการแสดงธรรมของท่าน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ ที่จะให้มนุษย์เข้าถึงความสุขในชีวิตประจำวัน อย่างน้อยก็เปรียบเทียบได้กับชีวิตอยู่บนสวรรค์ คือ ไม่มีความทุกข์เดือดร้อน หรือถ้าจะให้ดีกว่านั้น คือ ได้มีโอกาส มีประสบการณ์เข้าถึงภาวะนิพพานได้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้ ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ ประเด็นหลักที่เป็นข้อเสนอของท่าน ที่เป็นหัวใจสำคัญของทฤษฎีนี้ก็คือ “การทำงานคือการประพฤติธรรม” การปฏิบัติธรรม คือ การทำหน้าที่ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติของมนุษย์ การทำงาน คือ การประพฤติธรรม ถ้าคิดได้เช่นนี้ ก็จะไม่คิดว่า งานก่อให้เกิดความเหนื่อยยาก หรือน่าเบื่อหน่าย จะทำให้เกิดความพอใจที่ได้ทำงาน จุดสังเกตที่ว่าได้ใช้คำว่า “พอใจ” (หรือ satisfaction) แทนคำว่า พึงพอใจ (หรือ pleasure) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อจะเน้นความแตกต่าง ระหว่างความพึงพอใจ ที่มีความหมายเช่นเดียวกับ (utility) ซึ่งเทียบกับความสุข (hedonism) ความพอใจ ในที่นี้ ต้องการจะสื่อความหมายของความไม่รังเกียจ และถ้าจะให้ไปไกลกว่าความรังเกียจในแบบพุทธก็คือ การทำงานด้วยความสุข

ข้อคิดเห็น : ทฤษฎีพุทธเศรษฐศาสตร์ จะมุ่งไปที่การบริหารความต้องการอย่างเหมาะสม โดยไม่มากเกินไป และไม่น้อยเกินไป เพื่อให้สามารถตอบสนอง ต่อการมีชีวิตที่ดีของแต่ละปัจเจกบุคคลอย่างสูงสุด ความต้องการที่เหมาะสมนี้ เรียกว่า ฉันทะ ซึ่งไม่ก่อให้เกิดการเบียดเบียนกัน ทั้งต่อตนเอง และผู้อื่น ซึ่งต่างจากตัณหาที่ไร้ขีดจำกัด และมีแนวโน้มที่จะทำให้ทั้งตนเอง และผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน ส่วนความต้องการอย่างเหมาะสม ที่ได้รับการตอบสนองนี้ เรียกว่าความสุข ที่ไม่ก่อให้เกิดความทุกข์ซ้อนขึ้น ซึ่งต่างจากความพึงพอใจ ที่ไปทำลายการมีชีวิตที่ดีของมนุษย์

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามหลักพุทธเศรษฐศาสตร์

การออมนั้น เป็นการป้องกันความไม่แน่นอนในชีวิต จึงมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจ ในพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา สิ่งสำคัญในการออม คือ พฤติกรรม เพราะเป็นการกระทำของบุคคล ซึ่งจะครอบคลุมเฉพาะสิ่งที่แสดงออก เช่น การพูด การนั่ง การยืน และการเคลื่อนไหว หากแต่กระบวนการทางจิต เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นส่วนบุคคล ซึ่งผู้อื่นไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง เช่น ความคิด

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”

“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

อารมณ ความรู้สึก การรับรู้ การรับสัมผัส ดังนั้น พฤติกรรมจึงก่อให้เกิดการปฏิบัติการบางอย่างตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น การใช้เงินเกินจนความจำเป็น หรือการไม่รู้จักประหยัด เป็นต้น การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการออมตามหลักพุทธเศรษฐศาสตร์ โดย(พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), (2548 : 50-52) กล่าวว่า คนที่เรียกได้ว่า รู้จักหา รู้จักใช้ทรัพย์ หรือหาเงินเป็น ใช้เงินเป็น เป็นคนทำมาหากินที่ดี ตั้งตัวสร้างหลักฐานได้ และใช้ทรัพย์สมบัติให้เป็นประโยชน์ เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ทางเศรษฐกิจอย่างถูกต้อง ก็เพราะปฏิบัติตามหลักธรรม โดยขั้นตอนมีดังต่อไปนี้

1) ค้นหา และ รักษาสมบัติ : ปฏิบัติตามหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ปัจจุบัน หรือหลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น ที่เรียกว่า ทิฐฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกรรม 4 ประการ คือ

(1) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียร ในการปฏิบัติหน้าที่ การงาน และการประกอบอาชีพที่สุจริต ฝึกฝนให้มีความชำนาญ และรู้จัก รู้จักใช้ปัญญาสอดส่องตรวจตรา หาวิธีการที่เหมาะสมที่ดีจัดการ และดำเนินการให้ได้ผลดี

(2) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักคุ้มครอง เก็บรักษาโภคทรัพย์และผลงานที่ตนได้ทำไว้ ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย

(3) กัลยาณมิตตตา คบหาคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักเสวนา คบหาคน ไม่คบคนผู้ชักจูงไปในทางเสื่อม เลิกเสวนาศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้รู้ ผู้ทรงคุณ ผู้มีความสามารถ ผู้นำเคารพนับถือ และมีคุณสมบัติเกื้อกูลแก่อาชีพการงาน

(4) สมชีวิตา เลี้ยงชีวิตแต่พอดี คือ รู้จักกำหนดรายได้ และรายจ่าย เป็นอยู่พอดี สมกับรายได้ มิให้ฝืดเคือง หรือฟุ่มเฟือย หารายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้

2) จัดสรรทรัพย์ : เมื่อหาทรัพย์มาได้แล้ว ต้องรู้จักจัดสรรทรัพย์นั้น โดยถือหลักการแบ่งทรัพย์เป็น 4 ส่วน ที่เรียกว่า โภควิภาค 4 คือ ข้อหนึ่ง ใช้จ่ายเลี้ยงตน เลี้ยงคนที่ควรบำรุงเลี้ยง และทำประโยชน์ ข้อสอง ใช้เป็นทุน ข้อสาม ใช้ประกอบการงาน ข้อสี่ เก็บไว้ในคราวจำเป็น

3) ขันจ่าย และการกิน การใช้ : พึงเข้าใจ และคำนึงไว้เสมอว่า การที่มีความเพียรพยายามแสวงหารักษา และครอบครองโภคทรัพย์ไว้นั้น ก็เพื่อจะใช้ให้เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตน และคนอื่น ถ้าไม่ใช้ทรัพย์สมบัติให้เกิดคุณประโยชน์ การหา และการมีทรัพย์สมบัติ ก็ปราศจากคุณค่าหาความหมายใดๆมิได้

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

ดังนั้น เมื่อมีทรัพย์สิน หรือหาทรัพย์สินมาได้แล้ว พึงปฏิบัติต่อทรัพย์สินหนึ่ง ส่วนแรกในข้อสอง ตามหลักโศคาทียะ (ประโยชน์ที่ควรถือเอาจากโศคะ หรือเหตุผลที่อริยสาวกควรยึดถือ ในการที่จะมี หรือครอบครองทรัพย์สินสมบัติ) 5 ประการ ดังพุทธพจน์ว่า อริยสาวกแสวงหาโศกทรัพย์สินมาได้ ด้วยน้ำ พักน้ำแรง ความขยันหมั่นเพียรของตน และโดยทางสุจริตชอบธรรมแล้ว คือ

- 1) เลี้ยงตัว เลี้ยงมารดาบิดา บุตร ภรรยา และคนในปกครองทั้งหลายให้เป็นสุข
- 2) บำรุงมิตรสหาย และผู้ร่วมกิจการงานให้เป็นสุข
- 3) ใช้ปกป้องรักษาสวัสดิภาพ ทำตนให้มั่นคงปลอดภัยอันตราย
- 4) ทำพลี คือ สละเพื่อบำรุง และบูชา 5 อย่าง ข้อหนึ่ง ญาติพลี สงเคราะห์ญาติ ข้อสอง อดิพลี ต้อนรับแขก ข้อสาม ปุพฺพเปตพลี ทำบุญ หรือสักการะอุทิศผู้ล่วงลับ ข้อสี่ ราชพลี บำรุง ราชการด้วยการเสียภาษีอากร เป็นต้น ข้อห้า เทวตาพลี ถวายเทวดา คือ ทำบุญอุทิศสิ่งทีเคารพบูชา ตามความเชื่อถือ

5) อุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์ และเหล่าบรรพชิตผู้ประพฤดี ปฏิบัติชอบ เป็นผู้ไม่ประมาท เมื่อได้ใช้โศกทรัพย์สิน และทำประโยชน์อย่างนี้แล้ว ถึงโศคะจะหมดสิ้นไป ก็เกิดความสบายใจได้ว่า ที่ได้ ใช้โศคะนั้น ให้เป็นประโยชน์ถูกต้องตามเหตุผลแล้ว ถึงโศคะเพิ่มขึ้น ก็สบายใจ เช่นเดียวกัน เป็นอัน ไม่ต้องเดือดร้อนใจในทั้งสองกรณี

ข้อคิดเห็น : หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ เป็นการจัดสรรทรัพย์สิน ที่หามาได้ด้วยสัมมาชีพ ด้วย ความขยันหมั่นเพียร ทำงาน เก็บออมทรัพย์สิน เหมือนผึ้งเก็บรวมน้ำหวาน และเกสรดอกไม้ เมื่อทรัพย์สิน เก็บก่อกู้ขึ้นดังจอมปลวกแล้ว พึงวางแผนใช้จ่าย คือ เลี้ยงตัว เลี้ยงครอบครัว ดูแลคนที่เกี่ยวข้อง และ ทำความดี ใช้ทำหน้าที่การงานประกอบกิจการอาชีพ เก็บไว้เป็นหลักประกันชีวิต และประกอบกิจการ ต่างๆ เก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็น

สรุป

พุทธเศรษฐศาสตร์ จะเน้นการศึกษาเหตุผล เจื่อนใจ และสภาพแวดล้อม ที่จะช่วยส่งเสริม หรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนามนุษย์ และสังคม สรุปเป็นประเด็นสำคัญที่เป็นประโยชน์ได้ 3 ด้าน คือ

5.1 ประโยชน์ของหลักพุทธเศรษฐศาสตร์ : พุทธเศรษฐศาสตร์ เป็นอุปกรณ์ที่จะช่วย สนับสนุนในการดำเนินชีวิตเกิดความดีงาม และการพัฒนาดน พัฒนาสังคมของมนุษย์ เป็นฐานสำหรับ การพัฒนามนุษย์ หรือเป็นฐานที่จะให้มนุษย์ได้คุณภาพชีวิต และได้สิ่งที่มีคุณค่าสูงยิ่งขึ้นไป พุทธ

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก” “Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567
เศรษฐศาสตร์ จึงไปสัมพันธ์กับการมีชีวิตของมนุษย์ทั้งหมด ที่จะเป็นอยู่อย่างดี เป็นชีวิตที่ดีงาม และ
ทำสังคมให้มีสันติสุขเกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

5.2 ประโยชน์ของผู้ออม : ลดความผันผวนของการบริโภค และเพื่อใช้ในเหตุฉุกเฉิน
สร้างความมั่นคงในชีวิต เพื่อใช้จ่ายยามเกษียณอายุ เพื่อการศึกษา และเพื่อซื้อที่อยู่อาศัย โดยหวัง
ผลตอบแทนในรูปดอกเบี้ยเงินปันผล และกำไรจากส่วนต่างราคาซื้อขาย

5.3 ประโยชน์ระดับประเทศ : เป็นปัจจัยสำคัญต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ
เป็นรากฐาน และเป็นปัจจัยสำคัญ ในการกำหนดการลงทุนพัฒนาเศรษฐกิจ เนื่องจากการช่วย
สนับสนุนในการลงทุน การผลิตของประเทศ การจ้างงาน และสร้างเสริมความมีเสถียรภาพ
ทางเศรษฐกิจ และลดผลกระทบจากความผันผวน ทางเศรษฐกิจ และเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อเป็น
หลักประกันความมั่นคงในชีวิตระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2531). เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิ
โกมลคีมทอง.(2548), วิสัยธรรม เพื่อเบิกนำวิสัยทัศน์, กรุงเทพมหานคร : พิมพ์สวย.
สุภาวดี เจริญทรัพย์. (2527). การบัญชีธุรกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : พิสิษฐ์เซ็นเตอร์.
อภิชัย พันธเสน, ศาสตราจารย์ ดร. (2547). พุทธเศรษฐศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์อมรินทร์.
ปรารธนา เหล่าคนดี. (2558). การศึกษาพฤติกรรมกรรมการออมของคนวัยทำงาน กรณีศึกษา : พนักงาน
บริษัทฟู้ดโปรเจ็ค (สยาม) จำกัด และพนักงานบริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวม บัวหลวง
จำกัด. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต. การค้นคว้าอิสระ : เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
วิไลลักษณ์ ไทยอุตสาห์ และคณะ. (2530). การเร่งการออมของครัวเรือนในประเทศไทย.
วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
สุจิตรา บัวใบ. (2527). การวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือนในเขตเมืองและเขตชนบท
ของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษล้านนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

สกลภัส ปลุกจิตรสม. (2559). อุปนิสัยการออม แรงจูงใจ และกลุ่มอ้างอิงที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการ
ท่องเที่ยวและการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขต
กรุงเทพมหานคร. **วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
กรุงเทพ.

สุชาดา สะวะพรหม. (2558). การให้คุณค่า และลักษณะการออมเงินของผู้สูงอายุที่มาใช้บริการ
ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขาอาคารซิลลิคเฮ้าส์. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิรุณสิริ ไจมา, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., (2552). พุทธเศรษฐศาสตร์ : วิวัฒนาการ ทฤษฎี และการ
ประยุกต์กับเศรษฐศาสตร์สาขาต่างๆ. **วารสารวิทยาการจัดการ**. มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เชียงใหม่. ปีที่ 4 ฉบับที่ 2. กรกฎาคม - ธันวาคม.